

GLOBALLASHUV SHAROITIDA MISSIONERLIK HODISASINING NAMOYON BO‘LISH SHAKLLARI

Ramatov Jumaniyoz Sultonovich

Falsafa fanlari doktori, professor

Sultanov Sirojbek Xabibullayevich

Dotsent v.b.

Toshkent davlat transport universiteti

+99 894 620 35 10

sirojbek.sultanov@mail.ru

ANNOTATSIYA

Maqolada globallashuv sharoitida missionerlik hodisasining namoyon bo‘lish shakllari turli rakurslarda batafsil va ilmiy yoritilgan.

***Kalit so‘zlar:** Globallashuv, integratsiyalashuv, axborot jamiyati, texnologiya, millat, madaniyat, qadriyat.*

ABSTRACT

In the article, the forms of manifestation of the missionary phenomenon in the conditions of globalization are described in detail and scientifically from different angles.

***Key words:** Globalization, integration, information society, technology, nation, culture, value.*

KIRISH

Jahonda kechayotgan jarayonlar XXI asrda globallashuv ko‘p jihatdan insoniyat taraqqiyot strategiyasini belgilab berishini yaqqol ko‘rsatib turibdi. Bu o‘ziga xos qonuniyatdir, chunki biz tarixda birinchi marta Shekspirning “yashash yoki o‘lish” ritorik savoli yangicha jaranglaydigan va insoniyat oldida turgan muammo sifatida yangicha mazmun kasb etadigan davrga kirdik. Globallashuv jarayoni yangi hodisa emas. Insoniyat tarix davomida hamisha integratsiyaga, yagona siyosiy, iqtisodiy yoki ijtimoiy-madaniy makonning bir qismi bo‘lishga intilib kelgan. Tarix bu kabi misollarni yaratish orqali u yoki bu imperiyaga o‘zining harbiy-siyosiy va iqtisodiy ta’sir doirasini ikki, ba’zan esa uchta qit’agacha kengaytirish imkoniyatini berdi. Uchta jahon dinlarining paydo bo‘lishi jahon makonining global integratsiyalashuvining yangi namunasini yaratdi. Yahudiylik, nasroniylik, so‘ngra islom voqeligini ijtimoiy-madaniy, siyosiy va iqtisodiy idrok etishda ta’sir chegaralarini kengaytirib, asosan u yoki bu din vakillari yashaydigan joylarni yaratdilar. Ammo, dunyo tarixida insoniyat hech qachon islomga tayyor bo‘lmagan.

butun dunyoning barqaror va xavfsiz rivojlanishini ta'minlashi kerak bo'lgan umumiy siyosiy va iqtisodiy makonni yaratish, u hatto umumiy maqsadga erishishni ham maqsad qilgan emas. 19-asrda boshlangan, 20-asrda uzilishlar bilan davom etgan va bugungi kunda ham sodir bo'layotgan global integratsiya jarayonining tarixiy o'xshashi yo'q, shuning uchun global integratsiyaning afzalliklari va kamchiliklariga o'ziga xos o'lchov va muvofiqlashtirilgan tarzda yondashish nihoyatda muhimdir. Shu o'rinda missionerlikni tarqalashiga sharoit yaratib berayotgan globallashuv hodisasining ma'naviy-axloqiy va ijtimoiy-siyosiy tahliliga to'htalib o'sak.

Globallashuv (lot, globus – shar, Yer sayyorasi) –XX asrning ikkinchi yarmi – XXI asrning boshida jahon taraqqiyotida shakllangan yangi umumsayyoraviy tartibotlar, davlatlar va kishilar o'rtasida o'zaro aloqalarning kengayishi va murakkablashish, dunyo miqyosida axborot makoni, kapital, tovar hamda ishchi kuchi bozoridagi integratsiyalashuv, atrof-muhitga texnogen ta'sirning kuchayishi, ommaviy madaniyat namunalaring keng tarqalashi, axborot – mafkuraviy va diniy – ekstremistik xurujlar xavfining ortib borishini ifoda tushuncha¹. Shu bilan bir qatorda, globallashuv (inglizcha global — "dunyo", "jahon", "umumiy") - bu butun dunyo bo'ylab yangi siyosiy, iqtisodiy, madaniy va axborot birligini yaratish jarayonidir.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Amerikalik iqtisodchi Teodor Levitt bu atamani birinchi marta 1983 yilda ilmiy muomalaga kiritgan. Uolt Rostou, Daniyel Bell, Elvin Toffler, Piter Druker, Jon Neysbit, Lester Turov 20-asr o'rtalaridan boshlab globallashuvning yangi bosqichining turli jihatlarini o'rgandilar. Ular fanni “intellektual sohalar iqtisodiyoti”, “axborot jamiyati”, “texnik inqilob”, “axborot portlashi”, “global qishloq” tushunchalarini kiritdi². 1985 yilda esa taniqli amerikalik olim R.Robertson o'zining «Globaliztion» iborasini ilmiy muomilaga kiritib, bu tushunchani «odamlar ongida sayyoramizning torayishi hamda dunyoning yaxlit tarzda anglanishi»ni aks ettirib, «dunyoning birlashuvchi va kishilar o'rtasidagi o'zaro aloqalarni kuchayishini» ifoda etadigan jarayon sifatida talqin etadi³.

Olib borilgan tadqiqotimizdan ma'lum bo'ladiki, globallashuv jarayonlari ijtimoiy va iqtisodiy rivojlanishning turli darajalarida rivojlanayotgan mamlakatlar va xalqlarga turlicha ta'sir ko'rsatadi. Rivojlanayotgan mamlakatlar uchun globallashuv rivojlanish uchun yangi imkoniyatlar yaratadi. Shu bilan birga, bu mamlakatlar uchun

¹ Маънавият асосий тушунчалар луғати. Тошкент: «Ўзбекистон файласуфлари миллий жамияти». 2021.Б-123.

² Смит Дж. Империализм в XXI веке: глобализация производства, сверхэксплуатация и финальный кризис капитализма. М. Горизонталь 2022. - 542 с.; Добреньков В.И. Глобализация духовности. Академический проект 2019. - 589 с.; Болдуин Р. Великая конвергенция: информационные технологии и новая глобализация. М. Дело 2018. - 416с.

³ Маънавият асосий тушунчалар луғати. Тошкент: «Ўзбекистон файласуфлари миллий жамияти». 2021.Б-123.

katta qiyinchiliklar tug‘diradi. Masalan, rivojlangan davlatlar bilan solishtirganda rivojlanayotgan mamlakatlarning qoloqlik darajasi kundan-kunga ortib bormoqda. Rivojlanayotgan mamlakatlardan jahon bozor iqtisodiyotiga kirish uchun o‘zlarining ijtimoiy-iqtisodiy tuzilmalarini tubdan o‘zgartirishlari, maksimal darajada harakat qilishlari talab etiladi. Xalqaro bozor butunlay transmilliy kompaniyalar va rivojlangan postindustrial mamlakatlarning “o‘yin qoidalariga”ga bo‘ysunadi. Rivojlanayotgan mamlakatlarning ijtimoiy va iqtisodiy rivojlanishi, fan, texnologiya va texnologiyalardarajasi hali ham juda past va bu, o‘z navbatida, jahon bozorida rivojlangan davlatlar bilan bir xil darajada raqobatlashishga imkon bermaydi.

Rivojlanayotgan mamlakatlar oldida globallashtirilgan jahon iqtisodiyotiga kirish vazifasi turibdi. Boshqa tomondan, ular rivojlangan mamlakatlarga qaramlikdan qochishadi. Jahon davlat tizimi zamonaviy davlatlarning jahon tizimidir. Jahon davlatlarining tamoyillari asosida qurilgan milliy davlat namunadir. Bugungi kunda millat dunyo ijtimoiy tashkilotining asosiy birligi, milliy davlat esa uning siyosiy tashkilotining asosiy o‘lchovidir. Bu ikki subyekt - ijtimoiy va siyosiy - bir-biriga to‘g‘ri keladi va bu ularning ma‘nosi, ahamiyati, haqiqati borligini anglatadi va ularsiz ikkinchisining kuni yo‘q. Bu qoida millat va milliy davlatga qonuniylik manbai maqomini beradi. Hokimiyatga erishish va uni saqlab qolish uchun siyosatchilar va ularning tarafdorlari millat manfaatlariga xizmat qilishi kerak. Va bunday faoliyat faqat bir millat yashaydigan milliy davlat doirasida amalga oshirilishi mumkin.

XULOSA

Millat va milliy davlatning zamonaviy dunyoni tashkil etishning ijtimoiy-siyosiy modeli sifatida tan olinishi millatchilikka o‘ziga xos, birinchi (hozircha yagona) global mafkura maqomini berdi. Millatchilik hozirgi shaklda davlat tuzumini qonuniylashtiruvchi vosita va mafkuraviy asos bo‘lib xizmat qiladi. O‘z navbatida, bu tizim o‘zining universalligi tufayli global tus olmoqda. Milliy davlatlar butun dunyo bo‘ylab tarqalib, faqat bir-birini xalqaro munosabatlarning yagona subyekt sifatida tan oladilar. Shunday qilib, hayotning ko‘plab sohalariga xos bo‘lgan globallashtiruv jarayoni ushbu global davlat tizimining infratuzilmaviy poydevoriga asoslanadi. Shu tariqa, globallashtiruvning avj olishi dunyo miqyosida umumlashgan g‘oyalarni ilgari surayotganligi tobora oydinlashmoqda. Binobarin, globallashtiruvning mazkur holati, davlat miqyosida millat, madaniyat va qadriyatlarni rad etuvchi g‘oyani targ‘ib etmoqda. Bu haqda, Germaniyaning Myunxen Universiteti sotsiolog professori Ulrich Bek: “globallashtiruv eng avvalo millatsizlanish, milliy davlat

qarashlarini yo‘qolishi va tushunarsiz transmilliy xayot shaklidir”⁴, – deya ta’kidlagan edi. Zero, global tarzda tobora kuchayotgan missionerlik harakatlari oqibatida millatchilik, ayirmachilik, antisemitizm, imperiyaparastlik, yevrotsentrizm g‘oyalarining ijtimoiy namoyon bo‘layotganligi siyosiy hayotini izdan chiqarayotganligi tashvishlidir.

REFERENCES

1. Kadamovich, Y. J., Muzaffarova, I. G., Maxmudovich, Y. B., Boxtiyarova, S. S., & Xabibullayevich, S. S. (2020). Social justice as a condition of socio-spiritual stability in society. *Journal of Critical Reviews*, 7(5), 816-818.
2. Ramatov, J.S., Baratov, R.O‘., Sultanov, S.H., Muratova, D.A., Xasanov, M.N., & Erniyozov, U.K. (2022). YOSHLAP ZAMONAVIY MADANIY QIYOFACI VA UMUMINCONIY QADPIYATLAP TUSHUNCHACINING MAZMUN-MOHIYATI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2 (10), 376-386.
3. Ramatov, J.S., Baratov, R.O‘., Sultanov, S.H., Kushakov, Fayzulla Abdullayevich., Valiyev, L.A., & Xasanov, M.N. (2022). HOZIRGI DAVRDA IJTIMOY ADOLAT HAQIDAGI ILMIY-FALSAFIY QARASHLARNING O‘ZIGA XOS TALQINI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2 (9), 647-656.
4. Ismoil Saifnazarov, & Sirojbek Habibullayevich Sultanov (2022). IJTIMOY ADOLATNI MUSTAHKAMLASHDA IJTIMOY TADBIRKORLIKNI USTUVOP JIHATLAPI. *Academic research in educational sciences*, 3 (TSTU Conference 1), 71-76.
5. Ramatov, J. S., Muratova, D., Sultanov, S. H., Tuxtaboyev, E., Kushakov, F., & Xasanov, M. N. (2022). IJTIMOY ADOLAT VA QADRIYATLAR PLYURALIZMI. *World scientific research journal*, 8(1), 102-108.
6. Ramatov, J. S., Erniyozov, U. K., Sultanov, S. H., & Xasanov, M. N. (2022). SAN’ATNING TARIXIY-FALSAFIY ASOSLARINING BUGUNGI KUNDAGI AXAMIYATI. *World scientific research journal*, 9(2), 65-70.
7. Ramatov, J., Umarova, R., Baratov, R., Sultanov, S., & Khasanov, M. (2022). METHODS AND MEANS OF FORMATION OF SPIRITUAL MORAL CONSCIOUSNESS IN STUDENTS AND YOUTH OF UZBEKISTAN. *World scientific research journal*, 10(1), 257-262.

⁴ Ульрих Бек. Что такое глобализация? – <http://www.old.kspu.ru/ffec/philos/chrest/g18/bek.html>.

8. Jo'raboyev, N. Y., Baratov, R. O', Kushakov, F. A., Sultanov, S. H., & Xasanov, M. N. (2022). XITOIY FALSAFASINING IJTIMOIIY-SIYOSIIY QARASHLARI. *World scientific research journal*, 9(2), 43-48.
9. RAMATOV, J., SULTANOV, S., NAZAROVA, N., KHASANOV, M., & VALIEV, L. THE PLACE AND ROLE OF WOMEN IN THE RAILWAY TRANSPORT SYSTEM OF UZBEKISTAN. *TEORIYA I PRAKTIKA SOVREMENNOY NAUKI Uchrediteli: OOO" Institut upravleniya i sotsialno-ekonomicheskogo razvitiya"*,(12), 49-52.
10. RAMATOV, J., UMAROVA, R., BARATOV, R., SULTANOV, S., NAZAROVA, N., & KHASANOV, M. WAYS OF REGULATING FAMILY RELATIONS AND PREVENTING CONFLICTS (IN THE EXAMPLE OF THE STATE OF UZBEKISTAN). *TEORIYA I PRAKTIKA SOVREMENNOY NAUKI Uchrediteli: OOO" Institut upravleniya i sotsialno-ekonomicheskogo razvitiya"*,(12), 45-48.
11. RAMATOV, D., UMAROVA, R., SULTANOV, S., NAZAROVA, N., & XASANOV, M. FILOSOFIYA I BUDUSHEYE. *TEORIYA I PRAKTIKA SOVREMENNOY NAUKI Uchrediteli: OOO" Institut upravleniya i sotsialno-ekonomicheskogo razvitiya"*,(12).
12. Sulonov, S. (2017). Vzglyadi Amira Temura na nraivstvennoye i intellektualnoye vospitaniye. *Molodoy ucheniy*, (4), 626-627.
13. RAMATOV, J., UMAROVA, R., SULTANOV, S., NAZAROVA, N., & KHASANOV, M. LEADERSHIP FACTOR IN PROVIDING YOUTH COMPETITIVENESS. *TEORIYA I PRAKTIKA SOVREMENNOY NAUKI Uchrediteli: OOO" Institut upravleniya i sotsialno-ekonomicheskogo razvitiya"*,(12), 40-44.
14. RAMATOV, J., UMAROVA, R., SULTANOV, S., NAZAROVA, N., & KHASANOV, M. THE IMPORTANCE OF FORMING HIGH MORALITY AND SPIRITUALITY IN YOUNG PEOPLE. *TEORIYA I PRAKTIKA SOVREMENNOY NAUKI Uchrediteli: OOO" Institut upravleniya i sotsialno-ekonomicheskogo razvitiya"*,(12), 78-81.
15. RAMATOV, J., UMAROVA, R., SULTANOV, S., NAZAROVA, N., & KHASANOV, M. THE ROLE OF THE SCIENCE OF PROFESSIONAL ETHICS IN THE TRAINING OF SPECIALISTS AND RELATIONSHIP WITH OTHER DISCIPLINES. *TEORIYA I PRAKTIKA SOVREMENNOY NAUKI Uchrediteli: OOO" Institut upravleniya i sotsialno-ekonomicheskogo razvitiya"*,(12), 23-26.
16. RAMATOV, D., SULTANOV, S., NAZAROVA, N., ERNIYAZOV, U., XASANOV, M., & VALIYEV, L. PRAGMATIZM PROTIV FILOSOFII

OBSHESTVA. *TEORIYA I PRAKTIKA SOVREMENNOY NAUKI Uchrediteli: OOO "Institut upravleniya i sotsialno-ekonomicheskogo razvitiya", (12).*

17. Sultanov, Sirojbek Habibullayevich (2023). YOSHLAR MA'NAVIYATIGA TA'SIR KO'RSATUVCHI OMILLAR. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 3 (1), 698-709.

18. Ramatov, J.S., Baratov, R.O., Sultanov, S.H., Muratova, D.A., Xasanov, M.N., & Erniyozov, U.K. (2022). YOSHLAP ZAMONAVIY MADANIY QIYOFACI VA UMUMINCONIY QADPIYATLAP TUSHUNCHACINING MAZMUN-MOHIIYATI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2 (10), 376-386.

19. Ramatov, J. S., Muratova, D., Sultanov, S. H., Tuxtaboyev, E., Kushakov, F., & Xasanov, M. N. (2022). IJTIMOIIY ADOLAT VA QADRIYATLAR PLYURALIZMI. *World scientific research journal*, 8(1), 102-108.

20. Sultanov, Sirojbek Habibullayevich (2023). IJTIMOIIY ADOLATNI TUSHUNISHGA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 3 (1-2), 136-142.

24. Jumaniyazova N.S. Modern education system and personnel policy in Uzbekistan // *International Journal of Research Available at: 2019 – P. 478-484. (№23; SJIF, 5.7).*

25. Жуманиёзова Н.С. Ўзбекистонда таълим сиёсати модернизацион босқич // *Демократлаштириш ва инсон ҳуқуқлари. - Тошкент, 2020. – № 1.(84) – Б. 14-18. (09.00.00; №5).*

26. Jumaniyazova N.S. Principles of state policy in the area of education // *The scientific heritage Budapest, Hungary, 2021. – Б. 46-48 (№23 SJIF, 5)*

27. Жуманиёзова Н.С. Вопросы повышения эффективности духовно-нравственного воспитания в системе образования // *Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясы: Международная научно - практическая конференция. – Астана, 2018. – Б.127-129.*

29. Жуманиёзова Н.С. Таълим тизимида талаба-ёшларда танқидий тафаккур қобилиятини шакллантириш // *Глобаллашув шароитида тинчлик ва барқарорликка таҳдид солувчи ғоявий, мафкуравий ва ахборот хуружларига қарши курашишнинг замонавий усулларини яратиш: Республика илмий-амалий конференцияси материаллари. – Тошкент, 2019. – Б.204 -207.*